

számunkra. Németországban persze eddig még jóformán semmit sem tettünk olyan tanácsadás érdekében, amely járhatóvá teszi ezt az utat. Ez magában véve az orvosok és tanácsadó szolgálatok feladata. A németországi egyháznak nagyon kell igyekeznie, hogy megteremtse az olyan tanácsadás lehetőségét, amely megnyitja a jobbik utat az emberek számára. Sokan – nem dogmatikai okokból, hanem emberi tapasztalat eredményeként – keresnek ilyet, de senki sem segít nekik. Nagy feladatról van itt szó, mert tanácsadás nélkül nincs megismerés, megismerés nélkül nincs megértés, és ha mind a kettő hiányzik, akkor a mérce önmagában néma marad, tehát nem teljesíthető.

Ezért a szinódus nyilatkozatai közé fölvetett egy sürgető felhívást: fejlesszenek ki széles körű tanácsadási rendszert a születésszabályozás természetes módszereit illetően. Tanácsadás azonban csak az előzőleg megértett elv alkalmazása lehet. Tehát szívélyesen invitálta a teológusokat, hogy fáradozzanak egy olyan szintézis megalkotásán, amely világossá teszi az egyházi tanítás biblikus és személyi alapjait. Kár lenne, ha a teológusok mindenekelőtt abban látnák most feladatukat, hogy a tanító hivatalnak való ellentmondással mutassák meg függetlenségüket. Nem áll fönn az a veszély, hogy a zsinat ösztönzésének felkarolása a tanítóhivatal bizonyítékokat gyűjtő eszközeivé alacsonyítaná le őket. Azt hiszem, az eddig kifejtettekben már Önök is látják, mennyi tenni- és gondolkodni való marad, ha az enciklika intuíciójának alapjára állunk. Az igazság sohasem természetlen, hanem „gondolkodni valót ad”, hogy P. Ricoeur egy szavát alkalmazzam ide.

(Forrás: Der Erzbischof von München und Freising: Brief an die Priester, Diakone und an alle im pastoralen Dienst Stehenden. München, 1980. dec. 8.)

Németh József

NEVELÉSI PROBLÉMÁK A MAI KOR FIATALJAIVAL

A keresztény nevelés alapelvei

A keresztény nevelésnek és életgyakorlatnak van néhány alapvető meglátása, amelyek egyrészt a keresztény emberfogalomból, másrészt abból az értékelésből adódnak, hogy mit tartunk az emberi életben értelmesnek, céltudatosnak és értékesnek. A legfontosabb meglátásokat így lehetne összeállítani:

- Minden ember arra törekszik, hogy meglássa élete értelmét, mert csak így tud emberhez méltóan élni; az emberi élet értelmét pedig az isteni kinyilatkoztatásban ismeri fel a keresztény ember.
- Emberi élet lehetetlen bizalom, hit, remény és szeretet nélkül.
- Minden emberi személy öntudatába bele van ágyazva a lelkiismeret: vagyis az a tehetség, amellyel a jó és a rossz között dönt. A lelkiismeret fóruma

pedig feltételezi a szabadságot és felelősséget saját emberi személyiségünk, a felebarát és Isten előtt.

- A keresztény ember Jézus Krisztus cselekedeteiből és életéből veszi saját élete és cselekedetei mércéjét.
- Jézus életének példáján olvasható le, mire képes az ember mint ember, ha az isteni szeretet folyamában marad.
- Jézusnak az emberrel szemben támasztott igénye az emberi természet leg-nemesebb igényéből és Istennek az emberrel szemben tanúsított szeretetéből tevődik össze.
- A keresztény ember a helyes és a jó utáni törekvésében mindig abban a tudatban van, hogy ezek az értékek egyúttal örök emberi értékek is.
- Kereszténynek lenni annyit jelent, mint Isten akarata szerinti embernek lenni Isten és a felebarát szeretetében.
- A követelmény és megvalósítás, az igény és a kivitelezés között mindig ott van az az emberi gyengeség, amelyet csak az isteni kegyelemmel összeműködve lehet felülmúlni és legyőzni.
- Az ember egész életén keresztül ki van téve a tévedés lehetőségének, de állandóan javíthat önmagán.
- Az ember meg tudja látni az igazságot, le tudja mérni cselekvése helyes voltát, és így önismeretre tehet szert.
- Az ember készségesen magára tudja vállalni hite és kultúrája hagyományai-ból kifolyólag saját sorsát, ha bízik Isten szeretetében és segítségében.
- Az ember leginkább tévedéseiben tapasztalja meg emberi léte határait, de mégis megmarad a bátorsága, hogy Istenbe vetett bizalommal, felebarátja szeretetétől indítva, újabb és újabb kezdetre merjen vállalkozni.
- Az emberben kiolthatatlanul benne van az a szenvedély, hogy a súlyos sors-csapásokban is megállja helyét.
- A fájdalom és szenvedés, a válás és búcsúzás megtapasztalásában újra meg újra bizalmat meríthet Isten ígéreteiből, hogy egyszer egészen elnyeri a megváltás ajándékait.

A keresztény nevelés története azt mutatja, hogy különböző időkben és kü-lönbféle korbeli követelmények hatása alatt más és más meglátásokat hang-súlyoztak és állítottak előtérbe. Mégis volt a nevelési elméletek megfogalma-zásában néhány követelmény, amelyet minden kor tiszteletben tartott:

- egymás kölcsönös emberi megbecsülése és tisztelete;
- a növekvő gyermek szabadságának elismerése és felelősségének kibonta-kozása;
- a kölcsönös bizalom kialakítása;
- a lelkiismeret kifejlesztése.

Keresztény és profán nevelés

A keresztény és profán nevelés közötti különbség abban áll, hogy a keresz-tény nevelési gyakorlat nemcsak elfogadja, hanem be is építi módszerébe az

istení kegyelmet, ahogy ezt Jézus Krisztus személyes példáján és tanításában megismerte, míg a profán nevelés ezt figyelmen kívül hagyja. A keresztény és profán nevelés megegyezik abban, hogy elismeri az antropológia alapvető ismereteit és követelményeit, ahogy azt az emberi fejlődés pszichológiája leírja és közkinccsá teszi. Ha tehát csak az antropológiai feltételeket nézzük, akkor nincs a keresztény és profán nevelés között különbség. — Mindkét nevelési rendszerben nagy helyet foglal el annak a ténynek elismerése, hogy minden ember bizalomra és szeretetre van utalva: minden ember több szeretetet és bizalmat igényel, mint amennyit önmaga tud adni.

A keresztény nevelési törekvés arra irányul, hogy a konkrét életkörülmények között, az antropológia meglátásait felhasználva és azokra építve, a kinyilatkoztatásból nyert emberfogalom követelményei szerint alakítsa és bontakoztassa ki az emberi személyiséget, amelynek modellje és ideálja Jézus Krisztus.

Család és nevelés

Mind a profán, mind a keresztény nevelés alapja a családban fektetődik le. A családban kapja meg a gyermek az életet, és éli meg először életében a szeretetet, bizalmat. A családban kapja meg a fészek melegét, a biztonságérzetet és védettséget; a családban tanulja meg és gyakorolja be az értékek rendszerét, egymáshoz való kapcsolatát. A család vezeti be a gyermeket az értékek biztonságából a környezet nyíltságába, a család irányítása alatt építi fel a gyermek az új közösségi kapcsolatokat, hogy egy nagyobb körben élhesse meg a bizalmat, hitet, szeretetet, egymás jogainak kölcsönös elismerését és tiszteletben tartását. — De ugyanakkor az ellenkezőjét is nyújthatja a család a gyermeknek, ha a családtagok között viszálykodás és feszültség uralkodik, ha a családtól való menekülésben vagy annak lerombolásában keresik további életútjuk boldogulását.

A mai kor ifjúságának arculata

A mai kor ifjúságának legjellegzetesebb igénye a hasonló korúakkal való kapcsolat és közösség. Az egyedüllét és a magányosság mindig problémája volt az ifjúságnak. Minden fiatal természetes törekvése, hogy a saját lábán álljon, hogy önállósítsa magát. Szüleihez való kapcsolatát át szeretné alakítani baráti kapcsolattá, és új, nagyobb körre terjedő kapcsolatokat szeretne felépíteni. A mai kor körülményei azonban nagyon megnehezítik ezt az átalakulást és változást.

- Ma a legtöbb fiatal egy- vagy kétgyermekes családban nő fel, amely a kapcsolatkeresést és a különféle szerepjátszást csak szűk keretekben és korlátozott mértékben elégíti ki. Épp ezért a legtöbb korlátozva és leszűkítve érzi kibontakozási lehetőségeit. Házassági válás vagy különélés még tovább zsugorítja kibontakozási igényeit.
- Sok családban más felfogásuk van a fiataloknak az engedelmességről, tekintélyről, szabadidőről, munkáról, az élet értelméről, mint szüleiknek. Így a

családban való élet állandó feszültségek forrása lesz. A fiatalok hasonló korú társaiknál keresnek támaszt és megértést. Társaik értékelése nagyobb hatással van rájuk, mint a családi kötelékek. Kis csoportokban élnek meg önmagukat; sőt kis csoportokban akarnak lakni is.

- Az iskolákban és a munkahelyeken nincs számukra komoly lehetőség arra, hogy mély emberi kapcsolatok jöjjenek létre. Az egymással és a vezetőkkel való kapcsolat sokszor külsőséges marad, vagy csak a legfontosabb előírások betartására szorítkozik. Így nagyon sok fiatalnak nem sikerül ott integrálódni, ahol idejének nagy részét eltölti, és ahol az életre készül fel. — Sokszor megszakad a szomszédokkal való jóviszony is, mert a szülők más lakásba költöznek.

A mai kor keresztény nevelésének szempontjai: amire vigyázni kell

Hogy lehet a mai korban a fiatalok közösségi igényét kielégíteni és az egyesek emberi kibontakozásába beépíteni?

- Nem segíthetünk a fiatal emberi kibontakozásában: ha a fiatalnak a nevelővel vagy az érte felelőssel csak felszínes vagy erőltetett kapcsolata van; ha egymás keresése az érzelmi-szimentális kapcsolatok nivóján marad meg; ha csak látszat-közösség alakul ki, amely nem tud biztos támaszt adni; ha hiányzik a kölcsönös bizalom.
- De akkor is eredménytelen lesz a felelősök fáradozása a fiatalokkal, ha a fiatal túlzott reményeket fűz a közösséghez; ha egy kis csoporttól elvárja, hogy pótolja életében azt a hiányt, amelynek kielégítésére a családban nem volt lehetőség. Ha a fiatal elvárja ugyan, hogy megértéssel kezeljék, személyét tiszteletben tartják, nehézségeit és érzelmeit figyelemmel kísérik, — ő maga azonban nem törekszik arra, hogy következetes önneveléssel leépítse kontaktusgátlásait, legyőzze félelmét, amikor arra kap felszólítást, hogy tisztázzon egy konfliktust.
- Előfordulhat az is, hogy egy kis csoport tagjai olyan függési viszonyba jutnak a csoportvezetőtől, hogy nem merik többé szabadon véleményüket nyilvánítani, mert a vezető csak helyeslést vár el tőlük, vagy elbocsátással, bojkottal fenyeget. A nevelő manipulációjára érzékenyen reagál a mai korban minden fiatal.

A mai kor keresztény nevelésének szempontjai: amit meg kell valósítani

A mai korban a nevelői munka lényege abban áll, hogy segítünk a fiatalnak önállósági törekvéseiben, saját életútjának kialakításában. A legtöbb fiatal ma korán maga mögött hagyja a pubertás fázisát, felfedezi önmagát, és a maga akar lenni. Ilyen irányú törekvéseinek a másik oldala abban áll, hogy megszabadítja önmagát az addigi kötelékektől, tekintélyektől, és kritikus szemmel nézi a múltat. Önmaga túlságos hangsúlyozásában sokszor csak az rejlik, hogy még bizonytalan önmaga erejében. A természetes fejlődés az lenne, ha a fiatal új kapcsolatokat teremthetne a hasonló korúak társaságában. A nevelőnek tehát

a csoportban kell megtalálnia az egyesek személyi arculatát, és ennek kialakításában kell az egyeseket segítenie.

Nem szabad zavarba jönni, ha a fiatal hangsúlyozni kezdi személyiségét és önállóságát. Ebben a korban ugyanis olyan pozitív értékek jelentkeznek nála, amelyek az emberiség örök értékei: idealizmus, érzületének tisztasága, gondolatának szenvedélyes kivitelezése, megnemalkuvás, a kompromisszumok elvetése, az a meggyőződés, hogy az igazság, a helyes meglátás az őszinteséggel és nemeslelkűséggel összekapcsolva át tudja változtatni a durva valóságot. Ebből a törekvésből ered azonban a gyakori rövidzárlat is ítéleteiben és cselekedeteiben. Még hiányzik élményeiből a valóság tapasztalata, a valódi összefüggések ismerete, annak mércéje, hogy mit tud önmaga és mit tudnak mások; hogy mire képes egyáltalán az ember; hiányzik neki annak tudata, milyen szívós ellenállásra képes a valóság az erős akarattal szemben is. Épp ezért fennáll a veszély, hogy összetéveszti tiszta és nemes elgondolásait a kivitelezés erejével. Hiányzik nála minden siker alapfeltétele: a türelem. — Másrészt ebben a korban olyan dolgokra vállalkozhatik egy fiatal, amire később sohasem határozná el magát.

Ennek a fejlődési szakasznak a végén következik egy kritikus fázis: a valóság megtapasztalása. A fiatal rádöbben arra, hogy sok mindent nem tud megvalósítani, amire meghívottnak érezte magát. Rájön lassan arra, hogy társai épp olyan terveket szőnek és úgy gondolkodnak, mint ő. Hogy nem hajlandók beleilleszkedni egy tőlük idegen elgondolásba vagy kezdeményezésbe. Megérti, hogy milyen bonyolult a valóság, és nem lehet terveit egyszerű normákkal megvalósítani. Ez lesz irányelve: egyrészt — másrészt. Felismeri az abszolút érvényesnek hitt alapelvek irrealitását. Hogy a szociális, politikai és gazdasági élet valósága, amelyet ifjúi buzgalmában meg szeretne változtatni, sokkal keményebb és rugalmasabb, mint gondolta. Hogy a butaság és az önzés nagyon elterjedt, és mélyen gyökerezik. Megtapasztalja, milyen szürke az átlag és a hétköznapi egyvelege. Megéli a tényeket, amelyek ugyan nem szükségképpen léteznek, de nem lehet őket letagadni. Megéli azt is, hogy az életet nem lehet az alapelvekből kifolyólag egyenes vonalon meghúzni és megélni.

Meglehet, hogy nem sikerül a fiatalnak egy önálló élet megszervezése. Ha minden áron ragaszkodik alapelveihez, dogmatikus, alapelveken nyargaló fanatikus jöhet ki belőle, aki semmit sem ismer el, mindent kritikus szemmel néz. Ilyenek az örök forradalmárok, akik nem tudnak valódi teljesítményeket és eredményeket felmutatni, mert hiányzik belőlük a valósággal, az adottságokkal való kapcsolat. Az ilyenek nem tudják elképzelni, milyen a tényeknek megfelelő és azokon alapuló teljesítmény, amely nemcsak a fantáziában létezik. Saját eredménytelenségüket örökös változtatással kompenzálják, és nem méltatják a valódi teljesítményeket.

Lehetséges az is, hogy a fiatal kapitulál érzelmeivel és érveivel a valóság előtt, mert „mindenki“ így cselekszik. Lehetséges az is, hogy a sikerre való törekvés áldozata lesz, és csak a haszon meg az élvezet érdekli. Lehetséges,

hogy azt mondja: a dolgokat úgy kell venni, amint vannak, és csak arra kell nézni, hogyan lehet a lehetőségek szerint sikeresen továbbmenni. – Mindkét esetben kudarcral végződik egy ilyen fiatalnál az önálló életszakaszba való átmenet. Igazi fejlődés akkor történt volna ebben az életszakaszban, ha a fiatal az adott tapasztalatokkal rendelkezve és azokat magáévá téve nem adta volna fel gondolkodása eredményeinek érvényességét és meggyőződését.

A lendületes idealizmus, a meg nem alkuvó akarat, a szenvedélyes igazságkeresés és a megvesztegethetetlen kritika a fiatal jellegzetessége ebben a korban. Ezeket a jelenségeket nem szabad fogcsikorgatva konstatálni vagy csak eltűrni; azzal sem szabad őket mentegetni, hogy a fiatalnak bolond szabadsága van egy ideig ilyeneket hangoztatni. A fiatal számára ezek a tulajdonságok létfontosságúak. Ha egy fiatal nem ilyen magatartást mutatna, nem lenne igazán fiatal, hanem idő előtt megöregedett. Ezek a tulajdonságok egyúttal a társadalmi élet ösztönzői is. Sőt azt lehet mondani, ezek a társadalom lelkiismeretének a rugói.

A jelen kor társadalma és gazdasági élete azonban nem ilyen erényeket és tulajdonságokat követel. A mai kor embere nap-nap után megéli a kényszert, a szabályok érvényesülését, mint a modern társadalom jellegzetességét. Napról napra nő a felnőttek által gyakorolt fogyasztási kényszer is, s a fiatalok ennek hatása alá jutnak.

A fiatal feladata az, hogy reális viszonyt teremtsen önmaga és környezete adottságai között. Így az említett adottságok nem kívánatos állapot gyanánt jelennek meg előtte. Az élet különféle területeiről és részlegeiről adott tájékoztatások majd mindig a hiányokat és a javítandó struktúrákat állítják a hírszolgáltatás előterébe. Épp ezért könnyen megy át a fiatal idealizmusa lázadásba vagy tompa megadásba. Nagyon sokan emigrálnak szellemileg-lelkileg a társadalomból, vagy lesznek konformisták.

Úgy kell a fiatal jelenjére tekinteni, hogy jövőjét is szemmel tartjuk. Az emberi életben a gyermekkor és az ifjúság olyan szakaszok, amelyeket gyorsan magunk mögött hagyunk, hogy felnőtté legyünk. Mégis komoly, mély értelmük van, nem szabad gyorsan átugrani. A jelent sohasem szabad a jövő kedvéért feláldozni. Igaz, hogy mind a gyermek-, mind az ifjúkor átmeneti állapot. Senki sem maradhat meg gyermeknek vagy fiatalnak; mindenkiből felnőtt lesz. De azért nem szabad a jövőt sem feláldozni a jelenért. Teljes mértékben komolyan kell vennünk a fiatal kritikáját, idealizmusát, lelkesedését és utópiáit is. Meg kell neki mutatni a jövő perspektíváit. Úgyes nevelő mindig talál utat és módot arra, hogy felmutassa előtte az elmúlt korok bölcsességét is. A történelmi szemlélet nem azonos a természettudományi szemlélettel. Különösen a mai korban lehetne a történelem a fiatalok életmestere, ha valaki minden elfogultság nélkül merné előttük elemezni a múltat. Az ilyen szemlélet segítené a fiatal növekedésében, hogy önálló legyen, a saját fejével gondolkozzék, a maga lábán álljon, a jövőbe nézzen, ahol az életfeladat vár rá, és lelkesedéssel dolgozzék társa-

dalmáért és önmagáért. Embert nevelni annyit jelent, írja Makarenko, mint felfedni előtte egy olyan élet perspektíváit, amelyben megtalálja a holnap örömeit, mert az emberi élet ösztönző ereje a jövő öröme. Új kezdeményezés csak ott van, ahol feladat és a feladat elvégzésében átértzett felelősség és öröm van.

Sárosi Judit

HALFMANNÉ

Sírkövén még a nevét sem lehet megtalálni. „Eheleute Johann Halfmann“ – vésette rá az ura, amit megközelítőleg „Halfmann János és feleségé“-nek lehetne fordítani. Keresztnevét – mert Máriának hívták – szebben képviseli az emlékkövön a karcsú Mária-alak, feje körül a tizenkétcsillagú koronával.

Halfmanné Gawron Máriával lelkivezetőjének könyvéből ismerkedhetünk meg. Hét évvel halála után (1973. dec. 2-án halt meg), részben püspökének, Heinrich Tenhumbergnek ösztönzésére, személyes emlékei, följegyzései, hangszalagfelvételei, levelek és ismerősök tanúskodása alapján adott ki egy rövid ismertetést erről a mindennapi életről, de cseppet sem mindennapi lélekről. (Dirk Grothues: Gelebte Passion. Das ungewöhnliche Leben der Maria Halfmann. Butzon und Bercker, Kevelaer 1980, 118 o.) Ennek alapján próbáljuk a következőkben életét, egyéniségét felvázolni.

Felső-Sziléziában, Rybnikben született 1906-ban, de iskolás koráig nem a szülői házban, hanem a közelben lakó nagymamánál élt. Boldog évek voltak ezek, mert nagyanyját nagyon szerette. Tőle tanulta meg az imákat, vallásos énekeket. Hazatérve szüleinél kevesebb megértésre talált. Apja rendőrhivatalnok volt, otthonának nem sok jutott belőle. Édesanyját a háztartási munka, a tizenegy gyermek kötötte le – Mária a második volt a sorban –, amellet nyers természetű volt, és a nevelésben nagyon szigorú. Napirenden volt a verés és büntetés. Mikor egyszer megint nagyon elverte a kis Máriát, a káplán magával vitte a gyermeket a templomba a Szűzanya szobrához: „Ez a te édesanyád!“ Mária tudta ezt már eddig is, hiszen a lakásban ott állt a házi oltár, és a közös reggeli meg esti imához rendszerint egy tized rózsafüzér is járult. De ezután még komolyabban vette. A nagyszünetben az iskolából rendszerint átszaladt a templomba, hogy a Szűzanya segítségét kérje, vagy egyszerűen elmondja neki, mi történt vele. Amellett igen élénk gyermek volt, szeretett játszani, benne volt a csínyekben, és jól boldogult a tanulással. Nem egyszer segítette a feladatok megoldásában osztálytársainak, s az első világháború nyomorúságos éveiben egy-egy karaj kenyeret kapott érte, amit hűségeen hazavitt és megosztott a családdal.

Egyes emberek idegzete, lelke különlegesen érzékeny. Ma már közhely, milyen keveset tudunk alapjában véve a bennünk rejlő sokszor bámulatos ké-